

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Klassepositie als determinant van autoritarisme; een reactie op Meloen en Middendorp

Dekker, P.; Ester, P.

Citation

Dekker, P., & Ester, P. (1989). Klassepositie als determinant van autoritarisme; een reactie op Meloen en Middendorp. *Acta Politica*, 24: 1989(1), 97-104. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449733>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449733>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

6. Voor de relevantie van opleiding als allocatiemechanisme voor inkomen en beroepsituatie, zie bij voorbeeld Berting (1985).

Literatuur

- Adorno, T.W., E. Frenkel en Brunswik, D.J. Levinson, R.N. Sanford, *The Authoritarian Personality*. Harper and Row, New York 1950.
- Berting, J., In het brede maatschappelijke midden: de veranderende positie van de middengroepen in de Nederlandse samenleving tussen 1850 en 1980. In: F.L. van Holthoorn (red.), *De Nederlandse samenleving sinds 1815, Wording en Samenhang*. Van Gorcum, Assen/Maastricht 1985.
- Dekker, P., en P. Ester, Sociale klasse en autoritarisme: sterke leiders, zwakke verbanden. *Acta Politica* (1986), 1, 3-37.
- Grabb, E.G., Working class authoritarianism and tolerance for outgroups: a reassessment. *Public Opinion Quarterly* (1979), 43., 36-47.
- Lipset, S.M., Democracy and working class authoritarianism. *American Sociological Review* (1959), 24, 482-502.
- Lipsitz, L., Working class authoritarianism: a reevaluation. *American Sociological Review* (1965), 30, 103-109.
- Meloen, J.D., *De autoritaire reactie in tijden van welvaart en crisis*. Dissertatie, Amsterdam 1983.
- Middendorp, C.P., *Progressiveness and conservatism; the fundamental dimensions of ideological controversy and their relationship to social class*. Mouton Publishers, Den Haag 1978;
Ontzuiling, politisering en restauratie in Nederland; progressiviteit en conservatisme in de jaren 60 en 70. Boom, Meppel/Amsterdam 1979;
 Ontwikkelingen ten aanzien van de progressief-conservatief tegenstelling in Nederland in de jaren 70. *Jaarboek van de Nederlandse Vereniging van Marktonderzoekers*, 1982, 85-100.
- Miller, S.M., en F. Riesman, Working class authoritarianism: a critique of Lipset. *British Journal of Sociology* (1961), 12, 262-276.
- O'Neil, N., *Fascism and the working class*, Shakti Publications, Middlesex 1982.
- Seeman, M., On the meaning of alienation. *American Sociological Review* (1959), 24, 783-791.
- Wright, E.O., *Class, crisis and the State*, Verso, Londen 1979; *Classes*, Verso, Londen 1985.

Klassepositie als determinant van autoritarisme; een reactie op Meloen en Middendorp

Paul Dekker en Peter Ester

Voor een juist begrip van onze keuze voor het sociale klassenmodel van Eric Olin Wright (1979 en 1985) ter bestudering van de relatie tussen sociale klasse en autoritarisme (Dekker en Ester 1986), is het noodzakelijk terug te gaan naar het artikel van Lipset (1959) en de mede daarop gebaseerde onderzoekstraditie die onze studie inspireerden. Lipset stelt dat de lagere sociale klassen in vergelijking tot de hogere sociale klassen meer gepredisponerd zijn tot autoritaire, extreme, rigide en intolerante denkbeelden en gedragingen. Zich beroepend op bevindingen uit Amerikaanse surveys meent Lipset aan te tonen dat de lagere sociale klasse zich kenmerkt door negatieve attitudes ten aanzien van democratische verworvenheden zoals burgerrechten voor politieke en etnische minderheden, minder steun betuigt aan een internationalistisch georiënteerde buitenlandse politiek, aan een liberale immigratiewetgeving en aan een meerpartijensysteem, zich meer aangetrokken voelt tot totalitaire politieke bewegingen (zoals communisme en fascisme) en tot extreem religieuze organisaties (zoals chiliastische en fundamentalistische sekten). De verklaring die hij aandraagt voor dit fenomeen van 'working-class authoritarianism' is wat hij benoemt als de typische situatie van personen uit de lagere sociale klasse. Kenmerkend voor deze situatie acht Lipset: lage opleiding, geringe participatie in politieke en vrijwilligersorganisaties, beperkte informatie over publieke issues, economische en psychologische onzekerheid. De lagere sociale klasse is in hoge mate geïsoleerd van belangrijke activiteiten, controverses en instituties binnen een democratische samenleving. In dit isolement kan van de politieke realiteit geen beeld worden geïnternaliseerd dat is gebaseerd op normen van wederzijdse tolerantie en geleidelijke verandering. Voorts wijst hij erop dat personen behorend tot de lagere sociale klasse relatief meer blootgesteld zijn in hun vroege kinderjaren aan bestraffing, gebrek aan liefde en een algemene atmosfeer van spanning en agressie. Deze ervaringen zouden dan psychisch vertaald worden in etnische vooroordelen, politiek autoritarisme en het zich aansluiten bij chili-

astische 'transvaluational' bewegingen. Twee andere persoonlijkheidsgerelateerde kenmerken, namelijk 'lack of sophistication' en 'ego insecurity', worden geacht het verband te mediëren tussen lage sociale status en autoritaire denkbeelden.

'All of these characteristics combine to produce a tendency to view politics, as well as personal relationships, in black-and-white terms, a desire for immediate action without critical reflection, impatience with talk and discussion, lack of interest in organizations which have a long-range gradualistic political perspective, and a readiness to follow leaders who offer a demonological interpretation of the presumed conspirational forces, either religious or political' (Lipset 1959: 495-496).

Zoals beschreven in ons artikel, heeft de studie van Lipset de nodige tongen losgemaakt in de sociale wetenschappen. De kritiek richtte zich onder andere op het gekleurde (middle-class) democratiebegrip van Lipset, het feit dat hij pro-democratische en anti-elitaire attitudes onder de arbeidersklasse niet herkent, het minder geëigende gebruik van de F-schaal voor personen uit de lagere sociale klassen en de bevinding dat niet zozeer klasse alswel opleiding de belangrijkste sociaal-demografische determinant van autoritarisme is (Grabb 1979 en 1980; Jaerisch 1975; Lipsitz 1965; Miller en Riessman 1961; Pugliese 1970; Ray 1972, 1983 en 1985).

Kenmerkend nu voor deze kritieken op Lipset en de daarmee in gang gezette onderzoekstraditie – en aanleiding van ons artikel – is dat men zich primair richt op autoritarisme als theoretisch en empirisch construct. Nagenoeg geen studies zijn voorhanden – een belangrijke uitzondering vormt Grabb (1980) – waarin diens klassebegrip ter discussie wordt gesteld. Dit is opmerkelijk aangezien Lipset dit begrip weinig systematisch hanteert en een definitie achterwege laat. Zo spreekt hij afwisselend van 'lower classes', 'working-class', 'workers', 'lower strata' en 'low-status groups'. Deze nogal uiteenlopende en losse omschrijvingen van het begrip klasse zien we ook weerspiegeld in de vele latere studies van het fenomeen 'working-class authoritarianism'. Zo vindt men beurtelings operationalisering – en wisselende combinaties daarvan – in termen van opleiding, inkomen, beroep, sociaal-economische status e.d. Het zorgvuldig definiëren en operationaliseren van het klassebegrip is zonder twijfel een belangrijke omissie van de op Lipset geïnspireerde studies van de laatste decennia naar de relatie tussen sociale klasse en autoritarisme. Het generaliseren van gevonden statistische verbanden tussen inkomen, opleiding, beroep, sociaal-economische status e.d. enerzijds en autoritarisme anderzijds naar uitspraken over klassenverschillen heeft opmerkelijk kritiekloos kunnen plaatsvinden.¹ Echter, 'class structure is not an inno-

cent concept' (Wright en Martin 1987: 5) en alleen al vanwege politieke implicaties van de attributie van opvattingen aan klassen in het publieke debat, zou een grotere zorgvuldigheid van sociale wetenschappers op dit punt gewenst zijn. Een beter uitgewerkte operationalisering van het begrip sociale klasse, zo stelden wij, is evenzeer nodig om binnen de sociaal-wetenschappelijke discussie de spraakverwarring te vermijden waarin de ene onderzoeker klassen door opleidingsniveaus indiceert en de ander juist opleidingsniveaus als een alternatief voor klassen ter verklaring van verschillen in autoritarisme aanvoert. Met ons artikel in *Acta Politica* wilden we een poging tot verheldering plegen door zonder ideologische vooringenomenheid een theoretisch gefundeerd en met enige zorg geoperationaliseerd klassebegrip te hanteren. Deze wat lange aanloop is noodzakelijk om de kanttekeningen van de beide auteurs bij ons artikel in een juiste context te plaatsen. Nu over naar hun meer inhoudelijke opmerkingen. We vatten ze samen in drie punten en geven daarbij direct onze reacties.

1. *De door ons gebruikte klassenindeling à la Wright zou empirisch niet valide zijn* – Met deze kritiek hebben we een principieel probleem. De eis van empirische validiteit – in methodologisch vocabulaire is de criterium- of meer in het bijzonder de soortgenootvaliditeit bedoeld (zie bij voorbeeld Segers 1975: 202) – is hier immers alles behalve evident. Door ons zijn op theoretische gronden gangbare indiceringen van sociale klasse als inadequaat ter zijde geschoven. Als de geldigheid van het alternatief vervolgens beoordeeld wordt aan de hand van de samenhang met de gangbare metingen, komt men in zinloze cirkelredeneringen terecht. Een perfecte correspondentie van de nieuwe klassenindeling met een oude zou dan niet alleen wijzen op een volmaakte empirische validiteit, maar ook op een volmaakte overbodigheid.

De geldigheid van de door ons gebruikte klassenindeling(en) hebben we getracht aannemelijk te maken met verschillende verwijzingen naar de begrips- of constructvalidering – de theoretische fundering door Wright (1979 en 1985) van zijn klassenindelingen – en naar de face-validering, beoordeeld aan de hand van de acceptatie van de indelingen voor empirisch onderzoek door onder anderen Grabb (1980) en Hagan e.a. (1985). We hebben de indelingen van Wright nadrukkelijk *niet* omarmd als de enige adequate meting van klassen in het huidige maatschappelijke bestel. We noemen diverse punten van kritiek en discussie; die laten ons inziens evenwel onverlet dat een indeling van Wright op dit moment de beste keuze vormt vanwege haar gunstige combinatie van theoretische onderbouwing, mogelijkheden tot operationalisering met beschikbaar survey-ma-

teriaal, en mogelijkheden tot vergelijking en cumulatie van onderzoeksresultaten (Dekker en Ester 1986: 7-11). Onze keuze is ongetwijfeld een pragmatische; we doen ook geen principiële keuze voor een marxistische en tegen een weberiaanse traditie. Terzijde zij opgemerkt dat de typering van de indeling van Wright als een 'neomarxistisch' klassenmodel niet onomstreden is. Zo is zijn oude indeling een mixture van Marx en Dahrendorf genoemd (Robinson en Keley 1979) en is bij zijn nieuwe indeling de introductie van weberiaanse elementen gesignaleerd (Duke en Edgell 1987). Als ons meer klassenindelingen met dezelfde combinatie van voordelen voor empirisch onderzoek ter beschikking hadden gestaan, zouden we op theoretische gronden onder andere ook een keuze hebben moeten maken tussen (neo)marxistische en (neo)weberiaanse klasseconcepties. Op die hypothetische afweging hoeven we ook thans niet verder in te gaan. Meloen en Middendorp beperken zich voornamelijk tot de presentatie van bekende klasse-proxies. Weliswaar gaan de weberiaanse levenskansen een keer over tafel, maar dat gebeurt binnen een tautologische argumentatie en gaat gepaard met het negeren van de weberiaanse onderscheiding van klasse en status:

'Het lijkt ons in de huidige maatschappelijke verhoudingen niet zo zinvol om klassenindelingen te hanteren welke nauwelijks relevant lijken (in termen van 'levenskansen') voor cruciale variabelen als opleiding en inkomen. Als wij bij voorbeeld de opleidingscomponent van de voor de huidige maatschappelijke statusonderscheidende criteria bij de kop nemen...' (Meloen en Middendorp in dit tijdschrift).

Dit nodigt niet direct uit tot een klassentheoretisch debat. Wel is hier een opmerking over ons gebruik van de 'nieuwe Wright' op haar plaats. Onderwijs in de vorm van niveaus van formele kwalificatie is ongetwijfeld een problematische indicator voor 'credentials' in de nieuwe klassenindeling van Wright. De introductie van de dimensie van 'credentials' in de klasseconceptie zelf is bij Wright met veel twijfel omgeven (Wright 1985: 76, 185 en 284) en achten we niet aantrekkelijk. Daarom is door ons nadrukkelijk een voorkeur uitgesproken voor de oude indeling van Wright (Dekker en Ester 1986: 33). In een elders gepubliceerde bewerking van het artikel hebben we ons geheel beperkt tot de oude indeling (Dekker en Ester 1987).

De presentatie van een geringe 'empirische plausibiliteit' van de Wright-indelingen door middel van de gemiddelde scores van 'gebruikelijke' indicatoren en de waarden van Pearsons r in tabel 1 en 2 van Meloen en Middendorp is niet alleen theoretisch irrelevant, maar toont ook een methodologisch tekort. Men kan nog twisten over hun behandeling van

opleiding, welstand en subjectieve klasse als intervalvariabelen, maar de Wright-indelingen zijn dat met zekerheid niet. Deze klassenindelingen – evenals overigens klassen bij Marx én Weber – betreffen kwalitatieve maatschappelijke verhoudingen en zeker geen eendimensionele rangordening van levenskansen, inkomen, macht of wat dan ook. De eis van lineaire verbanden komt uit de lucht vallen. Gemakshalve schreven ook wij over het proletariaat als 'laagste klasse' (de klasse zonder controle en zonder autonomie), maar voor de betiteling van de semi-autonome werknemers als op 'één na laagste klasse' (Meloen en Middendorp) bestaat geen grond. Met welke meetlat Meloen en Middendorp de nieuwe indeling van Wright in twaalf klassen hebben gerangordend, is ons een raadsel.

2. *De indeling van Wright zou anders dan wij zouden suggereren wel steun geven aan de hypothese van het 'working-class authoritarianism'* – Meloen en Middendorp herhalen een deel van onze analyse op een deel van ons materiaal (van de vijf door ons gecombineerde bestanden uit de jaren 1975-1985 gebruiken ze er twee). De door hen in aanvulling op de verkorte F-schaal gebruikte indicatoren voor autoritarisme werden eveneens door ons gepresenteerd (naast nog een aantal losse 'autoritaire opvattingen'), en dat geldt ook voor de door Meloen en Middendorp als een opvallende vondst onderstreepte relatief grote steun voor democratisering in de arbeidersklasse (Dekker en Ester 1986: 22). Het additionele nut van deze gegevens in het commentaar is niet direct duidelijk. De gepresenteerde gemiddelde F-scores wijken ook weinig af van onze gegevens. Verschillen worden veroorzaakt door de omstandigheid dat nu slechts een deel van het materiaal gebruikt wordt. Waarom beide auteurs niet het gehele databestand hebben gebruikt, is ons onbekend. In ieder geval geeft hun beperkter aantal cases hen aanleiding een voorkeur uit te spreken voor een klassenindeling afhankelijk van de positie van het hoofd van het huishouden boven een individuele indeling. Wij gebruikten beide indelingen en gingen op de laatste uitvoeriger in. Daarop richt zich de kritiek van Meloen en Middendorp echter niet.²

Wat tussen hen en ons verschilt is de presentatie en toetsing van verschillen tussen klassen. Wij toonden een autoritaire laagste klasse met behulp van de bekende en ons inziens ongeschikte klasse-proxies, en we schetsten een genuanceerder beeld door gebruik te maken van operationalisering van klassen van Wright. Met verklaarde varianties werd inzicht gegeven in de geringe betekenis van de klassenindelingen en daarnaast werd er gewezen op het bestaan van opvallend weinig autoritaire segmenten binnen de categorie loonafhankelijken. Meloen en Middendorp daarentegen toetsen de gemiddelde F-score van het proletariaat versus die van

de rest van de bevolking. Dat lijkt ons hier een wat vreemde procedure. Enigszins gesimplificeerd gezegd gaat het toch om de vraag of autoritarisme een specifieke sociale basis heeft in de middenklasse (Adorno e.a. 1950) of in de arbeidersklasse (Lipset 1959). De discussie betreft in ieder geval niet de statistische mogelijkheid om een groep significant te laten afwijken van een uiterst heterogene combinatie van alle complementaire groepen (door een vergelijking van politicologen met alle andere opgeleiden zou zo ook aangetoond kunnen worden dat politicologen bij uitstek een groep van aktentassendragers vormen).

3. *Het belang van opleiding zou door ons onvoldoende onderkend zijn* – Het is evident dat opleiding een belangrijk persoonskenmerk is, dat verschillen in autoritarisme tussen anderszins gemeten sociale klassen in hoge mate kan '(weg)verklaren'. Daar is door ons en in de door ons aangehaalde literatuur herhaaldelijk op gewezen, dat wordt door Lipset onderkend – zie met name zijn geactualiseerde beschouwing over het arbeidersautoritarisme in de herziene uitgave van 'Political Man' (Lipset 1981: 476-488) – en is ook door Meloen in zijn dissertatie onderstreept.³ Omdat wij onderwijs niet gebruiken als indicator van klasse, maar meer als een individuele hulpbron, kunnen twee ons inziens belangrijke vragen gesteld worden.

De eerste vraag is hoe onderwijs van invloed is op de ontwikkeling van autoritaire houdingen. We gingen daar in ons artikel niet dieper op in, maar verwezen naar de 'world view'-theorie van Gabennesch (1972) als een interessante verklaringsaanzet (Dekker en Ester 1986: 28-29). Enigszins merkwaardig in dit kader is dat Meloen en Middendorp aandacht vragen voor het persoonskenmerk 'anomie' dat zou mediëren tussen opleiding en autoritarisme, zonder deze samenhang evenwel zelf te onderzoeken. Merkwaardig, omdat wij expliciet de relatie tussen sociale klasse en anomie empirisch aan de orde stelden en de door ons gebruikte anomieschaal ook voorkomt in de peilingen die Meloen en Middendorp hanteren. Beide onderzoekers hebben hier een kans laten liggen en hadden kunnen voortbouwen op onze analyseresultaten. Hun anomieverklaring is thans enigszins gratuit. De werking van onderwijs (welke onderdelen hebben welke cognitieve en motivationele effecten?) is ons inziens een theoretisch en maatschappelijk uiterst belangrijke vraag, die men gemakkelijker zal oppakken wanneer 'onderwijs' in onderzoek niet al gebruikt is in de zin van opleidingsniveaus als een grove toestandsindicator voor 'klasse'.

De tweede vraag betreft de verschillen in autoritarisme tussen klassen die blijven bestaan als statistisch gecorrigeerd is voor verschillen in de beschikking over de individuele hulpbron van onderwijs. In dit verband sto-

ten we op een opvallend weinig autoritaire klasse van semi-autonome werknemers. In ons artikel was slechts plaats voor een korte verkenning en wezen we op de wenselijkheid van nader onderzoek naar de invloed van werk (omgeving, inhoud, individuele vrijheid en andere kenmerken) op sociale en politieke houdingen.

Met deze beide vragen naar de invloed van onderwijs en werksituatie op autoritarisme is ons inziens het belang van een zorgvuldige onderscheiding van klassen en opleidingsniveaus voldoende geadstrueerd.

Noten

1. Ook voor andere sociaal-wetenschappelijke aandachtsvelden geldt deze weinig precieze afbakening van het begrip sociale klasse. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek naar de relatie tussen criminaliteit en sociale klasse. Deze omissie inspireerde Hagan, Gillis en Simpson (1985) tot het gebruik van het model van Wright in hun studie naar het klassengebonden karakter van crimineel gedrag.

2. Overigens kan de wijze waarop niet-werkenden en werkenden die geen hoofd van een huishouden zijn, worden ingedeeld in klassen, wel substantiële effecten hebben op de relatie tussen klassenindelingen enerzijds en sociale en politieke opvattingen en gedragingen anderzijds. Een illustratie daarvan biedt Sainsbury (1987) voor class-voting.

3. 'Middenklassegroepen zijn meer anti-autoritair (in de VS, sinds 1945) dan arbeidersgroepen, die meer *neutraal* staan ten opzichte van autoritarisme. Dit verschil is heel goed te herleiden tot een onderwijseffect in anti-autoritaire richting. Het is daarmee niet bewezen en ook op grond van meer representatief onderzoek onwaarschijnlijk dat lagere sociale milieus bijzonder autoritair zouden zijn (althans in de VS) zoals een aantal auteurs (ook uit de VS) heeft gemeend' (Meloen 1983: 78). Anders dan in de thans voorliggende kritiek van Meloen en Middendorp, beschouwt Meloen (1983: 77) het arbeidersautoritarisme hier nog als een 'fixie'.

Literatuur

- Adorno, T.W., E. Frankel-Brunswick, D.J. Levinson en R.N. Sanford, *The authoritarian personality*. Harper & Row, New York 1950.
- Dekker, P., en P. Ester, Sociale klasse en autoritarisme: sterke leiders, zwakke verbanden. *Acta Politica*, 21 (1986), 3-37.
- Dekker, P., en P. Ester, Working-class authoritarianism: A re-examination of the Lipset thesis. *European Journal of Political Research*, 15 (1987), 395-415.
- Duke, V., en S. Edgell, The operationalisation of class in British sociology: theoretical and empirical considerations. *British Journal of Sociology*, 38 (1987), 445-463.

- Gabennesch, H., Authoritarianism as world view. *American Journal of Sociology*, 77 (1972), 857-875.
- Grabb, E. G., Working-class authoritarianism and tolerance of outgroups: A reassessment. *Public Opinion Quarterly*, 43 (1979), 36-47; Marxist categories and theories of class; the case of working-class authoritarianism. *Pacific Sociological Review*, 23 (1980), 359-376.
- Hagan, J., A.R. Gillis en J. Simpson, The class structure of gender and delinquency: Toward a power-control theory of common delinquent behavior. *American Journal of Sociology*, 90 (1985), 1151-1178.
- Hyman, H.H., en P.B. Sheatsly, The authoritarian personality – a methodological critique. In: R. Christie en M. Jahoda (red.). *Studies in the scope and method of 'The authoritarian personality' — Continuities in social research*. The Free Press, Glencoe 1954.
- Jaerisch, U., *Sind Arbeiter autoritär?; zur Methodenkritik politischer Psychologie*. EVA, Frankfurt am Main 1975.
- Lipset, S.M., Democracy and working-class authoritarianism. *American Sociological Review*, 24 (1959), 482-502; *Political man; the social bases of politics*. Johns Hopkins University Press, Baltimore (expanded edition; eerste druk 1960).
- Lipsitz, L., Working-class authoritarianism: A re-evaluation. *American Sociological Review*, 30 (1965), 103-109.
- Meloën, J.D., *De autoritaire reaktie in tijden van welvaart en crisis*. Dissertatie, Universiteit van Amsterdam 1983.
- Miller, S.M., en F. Riessman, Working class authoritarianism: a critique of Lipset. *British Journal of Sociology*, 12 (1961), 263-276.
- Pugliese, E., Working-class psychology and attitudinal surveys. *International Review of Community Development*, 23-24, (1970) 139-182.
- Ray, J.J., A new balanced F scale and its relation to social class. *Australian Psychologist*, 7 (1972), 155-166; The workers are not authoritarian: Attitude and personality data from six countries. *Sociology and Social Research*, 67 (1983), 166-189; Using multiple class indicators to examine working-class ideology. *Person. individ. Diff.*, 6 (1985), 557-562.
- Riesmann, E.O., *Workers' attitudes towards participation and leadership*. Ph.D. Dissertation, Columbia University 1955.
- Robinson, V.R., en J. Kelley, Class as conceived by Marx and Dahrendorf. *American Sociological Review*, 44 (1979), 38-58.
- Sainsbury, D., Class voting and left voting in Scandinavia. *European Journal of Political Research*, 15 (1987), 507-526.
- Segers, J.H.G., *Sociologische onderzoeksmethoden*. Van Gorcum, Assen/Amsterdam 1975.
- Wright, E.O., *Class, crisis and the state*. Verso, Londen (NLB 1978); *Classes*. Verso, Londen 1985.
- Wright, E.O., en B. Martin, The transformation of the American class structure, 1960-1980. *American Journal of Sociology*, 93 (1987), 1-29.

Nawoord van C.P. Middendorp en J.D. Meloën

De reactie van Dekker en Ester (D&E) op onze kritische replicatie van hun werk heeft ons qua vorm en inhoud enigszins verbaasd. Onze centrale vraag was de volgende: welke is de relatie tussen de klasse-indelingen van Wright en de meer gebruikelijke 'klasse-proxies' (de term is van D&E). Immers, indien deze relaties zwak zijn, dan zouden de 'klasse-proxies' geen 'klasse-proxies' meer zijn, dus: over welk 'klassebegrip' hebben wij het dan? Dekker en Ester (1986) behandelen deze vraag niet. Indien het klassebegrip van Wright slechts een zwak verband zou vertonen met de klasse-proxies, dan zou dit een alternatieve verklaring kunnen zijn voor hun vondst dat klasse niet significant samenhangt met autoritarisme.

Wrights (1979, 1985) klassemodel is neomarxistisch van aard. Tussen de twee klassieke marxistische klassen (bourgeoisie en proletariaat) wordt de 'kleinburgerij' ingevoegd. Vervolgens worden drie klassen toegevoegd vanuit een typisch neomarxistisch perspectief (kleine werkgevers, managers/leidinggevenden en semi-autonome werknemers). De kleine werkgevers en de semi-autonome werknemers staan qua productieproces tussen kapitalisme en eenvoudige warenproductie in, en staan beiden, qua macht over produktiemiddelen, hiërarchisch geordend tussen bourgeoisie en proletariaat in (zie D&E 1986, schema 1a, p. 9).

De klassenindeling van Wright is dus weliswaar tweedimensioneel, maar er is wel degelijk een hiërarchie tussen de meeste onderscheiden klassen. Het zou theoretisch ook zeer onwenselijk zijn als we zouden moeten leren leven met een 'theoretisch gefundeerd' klassebegrip zonder dat de daarin onderscheiden klassen volgens één of ander relevant criterium (macht, invloed, inkomen, opleiding) van elkaar hiërarchisch zouden kunnen worden onderscheiden.

Op grond van eenvoudige Pearson-correlaties was gemakkelijk te zien dat de oude indeling van Wright – waarop ook wij ons voornamelijk baseeren – geen noemenswaardige lineaire verbanden vertoonde met de gebruikelijke 'klasse-proxies' opleiding, inkomen, welstand en subjectieve